List 16. **NOVICE** Tečaj XLIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 21. aprila 1886.

Obseg: Program o razstavi goved in delitvi premij za govejo živino, ki bode v Postojni 10. maja 1886. — Pesa. — C. kr. kmetijska družba kranjska. — Gospodarske izkušnje. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Govor g. poslanca Pfeiferja v 49. seji drž. zbora dne 8. aprila pr proračunu trgovinskega ministerstva. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Program

o razstavi goved in delitvi premij za govejo živino, ki bode v Postojni 10. maja 1886.

Visoko c. kr. ministerstvo kmetijstva je na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske blagovolilo dovoliti, da se z denarjem, ki je lansko leto ostalo pri razstavi goved v Postojni zopet letos napravi v Postojni druga delitev premij za govejo živino.

Cilj in konec tej razstavi in delitvi premij je:

a) Da se živinorejci te strani dežele in pa cele Kranjske s primerjanjem goved različnih krajev spodbujajo k napredku o živinoreji ter podučijo o pomanjkljivostih njih reje;

b) da se razvidi vspeh, ki se je vzlasti s pripomočjo državne podpore dosihmal dosegel pri reji naše domače goveje živine;

c) da se gledé na postavo zoper govejo kugo od leta 1879 več goveje živine izredi in oživi kupčija z domačo živino ne le doma na Kranjskem, temuč tudi v vnanje dežele.

1. Pravico do premij v Postojni imajo vsi živinorejci okraja logaškega in postojnskega, izvzemši za tono goved, ki je bila obdarovana na razstavi 10. oktobra 1885 v Postojni.

2. Na razstavo pripeljano živino postaviti je na določeni prostor t. j. na navadni živinski trg v Postojni. 10. maja do 9. ure dopoludne mora pa vsa živina na mestu razstave biti, in sicer posebej junci, posebej telice in posebej krave na ograjah privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali deklo, ki živini streže.

3. Živina, katera hoče premije deležna postati, mora najmanj vže pol leta lastnina tistega gospodarja biti, ki jo razstavi. To mora razstavnik dokazati s spričalom svojega županstva, vrh tega pa tudi imeti za vsako živinče potni list od dotičnega župana.

4. Razsojevalci se izberó po dotičnem pravilniku c. kr. ministerstva kmetijstva in ravnali se bodo pri premiranji po predpisih za to določenih.

5. Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da bode spolnil vse, kar imenovani ministerski pravilnik veleva.

6. V razstavo se sme privesti:

a) živina izvirnega Marijadvorskega, Muriškega Belanskega in Pincgavskega plemena:

b) mešana živina imenovanih 4 plemen, ali pa tudi z drugimi žlahtnimi plemeni in pa čisto domača živina in sicer:

junci (biki), ki imajo vsaj dva stanovitna sprednja zobá.

telice, ki imajo vsaj dva stanovitna sprednja zobá.

molzne krave, ki so imele eno, dvoje, tri, štiri ali k večem 5 telet. To velja za živino izvirnega rodu kakor tudi za mešano in domačo živino.

7. Za lepo živino so odločene premije tako-le:

I.	Premije za bike:	ena za	30 gld.	. .	30 gld.
II.	„ „ „	ena „	20 „	. .	20 „
III.	„ „ „	dve po	15 „	. .	30 „
I.	„ „ telice:	ena za	25 „	. .	25 „
II.	„ „ „	ena „	20 „	. .	20 „
III.	„ „ „	dve po	15 „	. .	30 „
I.	„ „ krave:	ena za	25 „	. .	25 „
II.	„ „ „	ena „	20 „	. .	20 „
III.	„ „ „	dve po	10 „	. .	20 „
	Skupaj . .	12 premij		. . . .	220 gld.

8. Še taisti dan t. j. **dné 10. maja** se bodo premije delile; zato mora vsako živinče, katero ima premijo dobiti, na prejmišču ostati.

Od glavnega odbora c. kr. družbe kmetijske kranjske

v Ljubljani dné 7. marca 1886.

Karol baron Wurzbach, predsednik.

Gustav Pirc, tajnik.

Pesa.

Ta rastlina ima skoraj v vsakem jeziku po več imen ter je tudi zastran barve, rasti in oblike različna. Za pridelovanje važna je njena razvrstitev na krmensko in sladkorno peso; prva se polaga živini, iz druge izdelujejo sladkor. Obedve imate mnogo pavrsti. Pri sladkorni pesi je treba pomniti, da se k njej prištevajo le takošne, ki ne rastejo vun iz zemlje ali tal. Hektoliter tehta 65 do 70 kilogr. Kaljivost semenu ostaja 3—4 leta. Najbolje ugaja njej gorko, a ne presuho podnebje, zadovolji se pa tudi s slabšim. Zemlja najboljša za njo je debela, pognojena, apnena glina ali lapornasta ilovica, ki ni preveč zvezana. Stori tudi v lahkeji zemlji, peščenem svetu in v nekdaj od morja pokritih legah, vendar pridelki so slabši. Sicer raste v poslednjih legah sprva bujniše, kakor v težki zemlji, vendar kmalu zaostaja, zlasti, ako nastopi suša. Sejejo peso za zimsko ržjo, deteljo, lucerno, v praho, dobro gnojeno in vsako leto ukrepleno po umetnih gnojilih. Navadno pride v zemljo za prvo močno pognojitvijo s hlevnim gnojem; le sladkorno peso sejejo pozneje, ko je gnoj uže razkrojen, sicer pesa nima veliko sladkorja v sebi. Vsakako mora gnoj jeseni podoran biti. Kot postranski gnoj sladkorni pesi velja: razkrojena koščena moka 2—2·5 met. cent., Baker-guano-superfosfat 2—2·5 met. cent., lesni pepel 4—5 met. cent. na hektaro; krmenski pesi pa: guano 2—2·5 met. cent., poudrette 3—4 met. cent., kri 1·4—2 met. centa na hektaro.

Pesa tirja brezpogojno, da jej tla popolnem in globoko prerahljamo. Kjer je močno zvezana zemlja je treba praho pustiti, da si pridobimo dovelj časa za namenu primerno obdelovanje. Nikoli ne smemo opuščati globokega obdelovanja, zatorej je treba rabiti podzemeljski plug, večkrat z navadnim plugom orati, z brano povleči in z valjarjem povaljati, da je zemlja vsa čista plevela, in dobra in lahka. Skozi zimo pustimo, da brazde zimski mraz prešine, spomladi pa jih zopet s plevelom vred podorjemo in ali navadno povlačimo ali v zloge zmečemo. Sejatvi najbolji čas je v mesecih sušec, april, maj. Semena potrebuje se pri sejatvi razvrstilni ali z mašino 20—30 kilogr., pri oni z roko pa 10—15 kilogr., in pri zasajanji za krmensko peso 18.000 do 20.000 mladih rastlinic na hektar. Zavlačijo seme v bolj sušnih zemljah 4 centimetre globoko. Sladkorno peso sejejo v vrste po 40 do 45 centimetrov narazen, v vrstah stojijo pese po 20—25 centimetrov vsaksebi; krmenskim pesam pa določujejo vrste po 50—60 centimetrov narazen in posamičnim rastlinam v vrstah 45—50 centimetrov vsaksebi stati. Pri sladkorni pesi rabi seme navadno, le izjemno rastlinice, in te le, da popolnijo prazne plehe, pri krmenski pesi pa navadno mlade rastlinice na pesišče presajajo, zlasti v manjših gospodarstvih.

Kjer so z mašino sejali, treba 3—4 centimetre visoke rastlinice šopoma z motiko prekopati. Za sejatev z roko moramo vrste poprej zaznamiti, kjer se ima semena natrositi, kar na različni način delajo. Vsakako je pa navskrižno zaznamovanje ravno povlačene njive potrebno, ker živina vprežna in ljudje uže pri narejanji povprečnih vrst zateptajo podolžne vrste. Ravna sejatev ima še drugih nepriiik. Tako na pr. delavci med sejanjem poteptajo prazne prostore med vrstami, da niso poznati, in torej ni mogoče poprej okopavati, dokler niso pese iz tal prodrle, toda med tem je tudi plevel pognal in je okopavanje prav sitno delo, ker ni kmalu pese videti. Vse to okopavanje težavno dela in moti. Temu se v okom prihaja, ako v določenih daljinah za vrste z okopavnim plugom ali z nalašč za to prirejenim plugičem potegnemo sloge, časih po 3—4 naenkrat. Na grebene onim slogom se polaga seme šopoma. Da so vrste zmiraj enako daleč narazen, 20—25 centimetrov, dobijo delavci toliko dolge šibice in zaporedom izmerijo, kako daleč ima vrsta od vrste biti oddaljena. Vendar delavci so mnogokrat malomarni ter pouzročijo marsikaj nereda.

Da se temu nasproti dela, služi poseben vozič na kolesa, po 1 meter v premeru široka, ki sta nataknena na 2 metra dolgo os, kateri so pritrjene trivoglate, po 4 centimetre široke late, ki so po 20—25 centimetrov narazen, ob koncih z okvirom zvezane, in katere po njivi ali ogonih naprej tiščijo. Dva delavca sta v to svrho potrebna, ki vozič vlečeta po slogih. Late narejajo jamice v sloge in v te jamice polaga se naposled seme. Zatem se seme na slognih grebenih previdno zagrne. Ko so mlade rastlinice 4 do 5 centimetrov vzrastle, treba jih je razpraviti, da samo po ena tam ostane, kjer je seme bilo vloženo. Druge se opazno izpulijo ter na prazne prostore presadijo. Presajanje krmenske pese vrši se ali za plugom ali na slogih in njihovih grebenih. Na gredicah, kjer bi se imelo pridelovati pesinega semena, seje se spomladi. V ta namen naredijo se 14 do 16 centimetrov narazen jamice, v katere se položijo semena, zagrne, potlači, in, če je treba, z gnojnico zalije. Vhajajoče rastlinice je treba tukaj varovati proti mrčesom in plevelu. Proti koncu meseca maja so rastlinice prst debele in tedaj presajajo jih v pripravljeno njivo, če le mogoče, v novo brazdo.

Predno jih posadijo, priščipnejo jim na korenu in listkih. Da se plevel zatira in zemlja rahlja, morajo njivo večkrat okopati ter naposled peso osipljejo. Trganje perja moramo zeló odsvetovati, izgovarja je edino le pomanjkanje krme; pri sladkorni pesi pa se mora popolnem opustiti Pesa raste in zori 190 do 210 dni. Sladkorno peso pipljejo uže v drugi polovici meseca septembra, krmensko pa v oktobru. Kot orodje rabi plug, vile, lopata, deloma tudi roka. Velike opasnosti je treba pri spravljanji sladkorne pese. Solnce nje ne sme obsevati. Zelenje, korenje in zeleni deli pesini se odrežejo do bele mezgovine. Ob enem jo prsti otrebijo, katera se pese drži. Tako pripravljene pese mečejo na majhne kupe, z zelenjavo pokrijejo, dokler nje ne odpeljajo z njive v shrambo. Med vožnjo treba je peso pokrito imeti; pri krmenski pesi te opaznosti ni treba, odreže se gladko le zelenjava, perje, odrezani kosi pesini, snažno zeleno perje poberejo in odpeljajo z njive, včasih pa vse na njivi pustijo in podorjejo. Dostikrat pustijo odrezljaje in perje delavcem proti temu, da izpipljejo peso. Sladkorna pesa daje pridelka: 250—350 metr. centov gomolja in 40—60 metr. centov zelenjave in odpadkov, krmenska pesa pa 300—500 metr. centov gomolja in 60—100 metr. centov perja na hektari. Semena daje ena pesa semenska 0.05—0·1 kilogr., torej se ga dobi na hektari 5—10 metr. centov.

Sladkorno peso spravijo k sladarnam ali sladkornim fabrikam, kjer jo na kupe nagromadijo in s slamo pokrijejo. Shranjujejo sladkorno peso v repnicah in v kletéh, kakor krompir. Enako shranjujejo tudi krmensko peso, zeleno perje takoj spolagajo. Za nadaljno ohranitev zmečejo perje v jame ali kadi, kjer se skisa. Pesa rabi za izdelovanje sladkorja, žganjice, jesiha, kavinih surogatov in kot klaja na debelo.

Za peso sejejo jarine, zlasti ječmen, če se dobro gnoji, tudi repo. Za semenske pese izbirajo popolnem razvite, srednje-velike, lepe gomolje, katere kažejo mogoče malo postranskih korenov. Perje odrežejo previdno, ker srce ne sme biti ranjeno; čez zimo treba

jih je lepo shraniti, najbolje v repnicah; vmes med plasti s peso denejo plast suhe prsti ali suhega peska. Spomladi jih izsadijo na vrte, 1 kvadratni meter narazen, in se pristavijo količi, na katere se pognane mladike privezujejo. Ves prostor mora biti večkrat oplet in pese osipane. Seme zori meseca septembra ali oktobra. Semenovo steblovje porežejo, shranijo in osmučejo, kedar je popolnem posušeno. Zatem se tanko razgrne, marljivo meša in v večje kupe spravi. Škoduje pesi, vstrajna suša, mraz, srčna gnjiloba, črni plesenj, noveji čas tudi krompirjevi podobna bolezen. Tudi bolhe mnogo nadlegujejo peso.

„Gosp. Glasnik.“

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 18. aprila 1886.

Seji predseduje družbeni podpredsednik gosp. Jos. Frid. Seunig; navzoči so odborniki gg. Jerič, Detelja, Kastelic, Murnik, Robič, Witschl in družbini tajnik g. Gustav Pirc.

Tajnik poroča, da je dné 17. t. m. dosedanji družbini predsednik gosp. Karol baron Wurzbach to svoje mesto odložil. Odbor vzame to v naznanje ter izrazi zahvalo delovanju odstopivšega gosp. predsednika.

V ime odseka za splošne reči objavi tajnik dogovorjeni spored občnemu zboru, katerega glavni odbor odobri.

Vsled 17. t. m. došlega poročila potrdilo je vis. c. kr. kmet. ministerstvo po glavnem odboru predložen spored o goveji razstavi v Postojni. Tajnik poroča, da je uže vse pripravljeno, da se bode takoj izvršilo objavljenje sporeda.

Visoko c. k kmetijsko ministerstvo je z odlokom z dné 23. februarija t. l. št. 2157 podelilo štipendije podkovskim učencem po predlogu glavnega odbora.

Z odlokom c. kr. kmetijskega ministerstva iz dné 2. marca t. l. št. 1405 je sicer potrjen od odbora predloženi račun o podkovski šoli za l. 1885, a to po odstranjenji svote 296 gold. 30 kr. iz stroškov, katera svota je bila porabljena za popravo pohištva podkovske šole in katero mora družba plačati. Po predlogu tajnikovem sklene odbor z ozirom na slabe družbene denarne razmere še enkrat prositi ministerstvo, da prevzame to svoto na svoj račun.

Prošnji občine Srednja vas v kočevskem okraji in mestne občine Črnomelj za dovoljenje novih semnjev, katere prošnje je sl c. kr. deželna vlada glavnemu odboru v poročilo dala, sklene glavni odbor enako kupčijski kamori ne priporočati.

Izvrševalni odbor gozdarskega shoda na Dunaji v letu 1886. javi da bode prihodnji shod zopet na Dunaji l. 1887, ter prijavi ob enem referate za prihodnji shod.

C. kr. kmetijska družba v Lvovu prijavi kranjski družbi svojo peticijo na državni zbor o zdanjem stanji kmetijstva ter o sredstvih, to stanje izboljšati.

C. kr. kmetijska družba štajerska ter c. kr. gozdarska in kmetijska družba šlezka javiti družbi sklep svojih občnih zborov, da je vlado prositi za vpeljavo monopola za žganje ter vabite tudi našo družbo k temu sklepu pristopiti. Glavni odbor sklene, k taki prošnji ne pristopiti.

C. kr. gozdarska in kmetijska družba šlezka v Opavi prijavi svoji peticiji na državni zbor o „vpeljavi uvažnine na žito“ in o „popravi domovinske postave“ ter vabi našo družbo enaki peticiji predložiti. Glavni odbor uvidi važnost tacih naredeb ter sklene enake peticije državnemu zboru predložiti.

Odbor vzame na znanje poročilo o delovanji deželnega kulturnega sveta za kraljevino česko.

C. kr. intendanca 3. kóra v Gradcu naznanja potrebe za preskrbljevanje vojakov v letu 1886/7. Izkaz teh potreb je v pisarni kmetijske družbe na razgled.

C. kr. kmetijsko ministerstvo želi proračun potrebščin za kmetijski poduk v l. 1887. do 15. junija poizvedeti. Odbor naroči izdelati proračun tajniku G. Pircu, katerega naj potem odseku za splošne reči predloži. Odsek naj pa potem glavnemu odboru poroča.

C. kr. deželna vlada predloži konsignacijo o krajih, v katerih bivajo v l. 1886. žebci, kakor tudi pleme in imena teh žebcev.

Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo poslalo je družbi za njen poskuševalni vrt 300 kolčev amerikanske trte „riparia sauvage“ ter ob enem javi, da je ravno tako na prošnjo družbe tudi poslala take trte podružnici v Novomesto.

Tajnik poroča, da je kmetijsko ministerstvo tudi letos zapovedalo kupavati ob priliki premiranja konj remonte za vojake ter da se je ta ukaz uže razglasil v „Novicah“ in „Kmetovalcu“.

Slavni deželni odbor kranjski nakazal je vsled družbine prošnje in vsled sklepa deželnega zbora subvencijo za družbino drevesnico v znesku 200 gold. Glavni zbor sklene za to veliko subvencijo predlagati v občnem zboru votiranje zahvale.

Slavni deželni odbor kranjski predložil je glavnemu odboru vsled sklepa deželnega zbora v poročilo več prošinj občin oziroma šol za podporo šolskim drevesnicam. Glavni odbor naroči izdelati tajniku dotično poročilo, in sicer na podlagi razmer, ki so mu znane iz potovanja po deželi.

Prošnjo Janezu Beletu, slušatelju na vinarski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu, za podporo mora glavni odbor zarad pomanjkanja kakega tacega zaklada odbiti.

Prošnji Franja Štuparja, slušatelja više gospodarske šole v Tečinu, da bi glavni odbor pri sl. c. kr. kmetijskemu ministerstvu prosil za izplačevanje druge polovice njegove štipendije, glavni odbor vstreže.

Dva gospodarja, ki sta dobila v jeseni na živinski razstavi premije za svojo goved, kojo goved sta pa prodala, ustavljata se vrniti premijo. Odbor naroča tajniku poizvedeti o resničnosti od njih navedenih razlogov.

Prošnji večih občin oziroma šol za brezplačno podelitev sadnega drevja, divjakov, vrtnarskega orodja glavni odbor odbije, ker nima nobenega tacega zaklada.

Gosp. Razingerju v Podkorenu in č. usmiljenim sestram v Ljubljani dovoli glavni odbor prodati bike od družbe kupljene, ker niso več za pleme sposobni.

C. kr. deželna vlada izroči glavnemu odboru v poročanje dopis c. kr. namestništva v Gradci zarad prepovedanega časa za lov ribe „smoj“ (Lucioperca sandra Cuv.). Dopis izroči glavni odbor gosp. odborniku Kastelicu v poročanje.

Gospodarske izkušnje.

Kosti, rožena strugovina dober gnoj.

Surove, nezdrobljene kosti so za gnojilo brez vse vrednosti. Pri vsakem gnojilu je to poglavitni pogoj, da koristi, da se v zemlji razkroji. To se pa pri celih, nezdrobljenih kostéh ne zgodi, česar se lahko vsakdo z lastnimi očmi prepriča, ako 15—20 let stare kosti pogleda, katere se dostikrat iz grobov izkopljejo. Te kosti so skoraj nepremenjene in ravno tako trde in

tope kakor čvrste. Res, da del hrustanca sprhni ali fosforno kislemu apnu je pa treba nagle in popolne razkrojitve gnjilečnih snovi in koščene prsti, da pravi vspeh z njo doseže. Zato je treba kosti drobno zmleti ali na kak drug način pripraviti. Rožena strugovina ima v sebi veliko gnjilčevih snovi in fosforne kisline in v tem je njena glavna korist ležeča. Gnjilca ima okoli 10%, fosforove kisline pa pa blizo 5—6%. Ti odpadki se dolgo ne razkrojijo in tako tudi le počasi koristijo. Njih korist se pa dá pohitriti, ako se v roženo moko zmeljejo. V obče pa je le malokedaj velika množina takih odpadkov za gnojenje na razpolaganje. In tako se tudi v veliki meri z njimi gnojiti ne more. Večidel bode bolje kazalo, jih za napravo komposta porabiti. Če se na kompostnem kupu z apnom pomešajo, se gnjilec roževine z apnom v solitarnokislo apno zveže, kateri gnoj najbolje strnenim sadežem dene. In sicer se sme pred setvijo s takim gnojem le v pičli meri gnojiti. Kot kompostni gnoj slabe setve nekoliko popravi, vendar pa najbolj pospešuje bujno rast krompirjevega perja, ne pa rast gomolja. Če se tedaj v nekaterih krajih vendar s takim gnojem krompirju gnoji, se gleda pri tem le bolj na prihodnjo sterneno setev, nego na obilico pridelkov krompirja.

Trgovinska in obrtna zbornica

(Nadaljevanje iz 9. lista „Novic“.

Splošno državno zborovanje odvzelo bi tudi pojedinim pokrajinam in občinam marsikaj bremen, ker bi se s tem uboštvo in beraštvo zabranjevalo. Bilo bi tedaj le pravično, ako bi se tudi pokrajine zavarovanstva naravnost vdeleževale.

Gledé denarstvenega poslovanja, oziroma gledé mogočega dobička, kakor tudi gledé primanjkljeja, nasvetuje se sledeče:

Mogočega prebitka iz vplačanih zavarovalnin nad stroški devala bi se $^1/_3$ v lastno založno zaklado, $^1/_3$ v državno založno zaklado in $^1/_3$ v pokrajinsko založno zaklado na dobro vesoljnega državnega zavarovanja. V ravno takem razmerji bi se tudi kak primanjkljej iz teh založnih zaklad pokrival.

Rečena tretjina naj bi se razdeljevala med zavarovalne založne zaklade pokrajinske v razmeri članov, in sicer na podlagi 1000 članov kot edinka.

Izdatki imenovanih zaklad naj bi bili le začasni ter naj bi se čisto zabranili z vednim prigledovanjem in uravnavanjem tarif.

Na ta način bi se država in pokrajine denarstveno dotikovale z zavarovalno ustanovo, toraj naj bi se pa tudi vdeleževale nje uprave v zmisli naslednjega osnovnega načrta.

Na podlagi navzočih razprav dovoljuje si najudanejše podpisana trgovinska in obrtna zbornica predložiti sledeči

osnovni načrt za vesoljno zavarovanje delavcev.

1. Svrha „vesoljnemu zavarovanju“ bi bila: zavarovanje delavcev in nižih uradnikov za slučaj bolezni, nezgod, onemoglosti, kakor tudi zavarovanje za preskrbljevanje v starosti.

2. Za zastop in poslovanje naj bi se osnoval „državni zavarovalni urad“ s podpadajočimi „pokrajinskimi zavarovalnimi uradi“.

Pokrajinski zavarovalni uradi naj bi imeli tudi samostalne oddelke v posredovanje za službe.

3. Ne glede na starost naj bi bili dolžni zavarovati se vsi delavci obojega spola in vsi nižji uradniki trgovinstva, rokodelstva, obrtništva, gozdarstva in poljedelstva — slednjega le iz onih kmetovanj, ki plačujejo zemljiškega davka brez državnih doklad najmanje 100 gold. av. velj.

4. Zavarovanje naj bi bilo dopuščeno tudi manjšim gozdarjem in kmetovalcem, kakor tudi njihovim delavcem, ki bi sicer v to ne bili obvezno dolžni, če bi se ga hoteli vdeleževati v smisli zavarovalnih določil.

5. Gledé zavarovanskih pravic in gledé doplačevanj naj bi veljala posebna določila v naslednjih slučajih:

a) ako bi bili o vzprejemu v zavarovanje moški delavci, stari čez 60 let, in ženske, stare čez 50 let, hromotni, imeli bi pravico le do polovice starostne odškodnine;

b) učenci in vajenci mlajši od 18 let uplačevali bi do dovršene te dobe le pol zavarovalnine; zarad tega bi pa imeli pravico tudi le do polovine odškodnin za bolezen in onemoglost. Toda po dovršenem 18. letu vzprejeli bi vse zavarovanske pravice. Tudi bi se še le od te dobe računila zavarovalna doba gledé starostnih odškodnin.

6. V upravo državnega zavarovalnega urada bi imenovali:

a) visoka vlada $^1/_3$ članov,

b) gospodarji vseh pokrajin $^1/_3$, in

c) $^1/_3$ zavarovanci po razmerji članov pokrajinskih zavarovalnih uradov.

7. V upravo pokrajinskih zavarovalnih uradov bi imenovala politična deželna oblastva v sporazumu z deželnimi odbori:

a) $^1/_3$ članov,

b) $^1/_3$ bi volili gospodarji, in

c) $^1/_3$ bi volili zavarovanci dotičnih pokrajin sami.

Vsem odbornikom toliko državnega zavarovalnega urada, kolikor pokrajinskih zavarovalnih uradov, naj bi se volili namestniki, ki bi opravljali njih službe, ko bi oni ne utegnili.

Navzoče predlagani osnovni način uprave zavarovalnih uradov se strinja s predlogo zakona o zavarovanju proti nezgodam v §. 16.

8. Uradnike državnemu zavarovalnemu uradu bi imenovala visoka vlada; uradnike pokrajinskim zavarovalnim uradom pa bi imenovale pokrajinske zavarovalne uprave z odobrenjem političnih deželnih oblastev.

Plačila po rečenih oblastvih imenovanih uradnikov naj bi se uravnala po pravilih za državne uradnike s pravico do umirovine.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

27.

Vrtovi arabski in turški.

(Konec.)

Na vzhodu, osobito v Perziji, sadili so jo uže davnej, in tu je dobila imé „tulbend“. Iz Azije so jo prinesli Turki v Evropo, ter jo posadili po vseh vrtovih. Leta 1557. prinesli so prvo čebulo tulipanovo v Avgsburg, kjer je dve leti pozneje na glasovitem vrtu Henrika Herwata videl prvi cvet tulipanov Konrad Gesner, po katerem je tulipan dobil v latinskem svoj pridevek. Ob istem času je prinesel cesarski poslanik v Carigradu Busbek prve tulipane v Prago. Prvi tulipani, ki so jih izgojevali v Aziji, bili so rumeni, z vednim izgojevanjem je potem nastalo več sto sprememb raznih boj in oblik.

Kakor marsikatera druga cvetlica bil je tudi tulipan nekaj časa najmoderniša cvetlica, vzlasti na Holand-

skem v prvi polovici sedemnajstega stoletja. Nikjer na svetu ne prej ne pozneje niso se toliko bavili z izgojevanjem tulipanov, kakor na Holandskem. Največo trgovino s tulipani so v onem času imela mesta Amsterdam, Harlem, Utreht, Alkmaz, Leyden in Rotterdam. Trgovina ta je bila prava neumnost, zato so jo imenovali tulipanomanija. Pravo gnjezdo te sleparske trgovine je bil Harlem, kjer so mnogi bogatini propali, a nekateri siromaki obogateli. Bila je to neka vrsta današnje borze. Ljudje so prodajali za velike svote čebulice, katerih niso imeli, pa so se obvezali, da jih o pravem času izročé kupcem. Za čebulico tulipanovo, ki so jo nazivali „Semper Augustus“, plačevali so po 4000 do 4500 gold., a za čebulo „Admiral Enkhuizen“ še nad 5000 gold. V Alkmaru prodali so 1637. leta na javni dražbi 120 tulipanov za 90.000, prav za prav še nekaj čez. Ta sleparska trgovina ni mogla dolgo trajati. Državna oblast je posegla vmes, in cene so šle tako brzo nazaj, da se je „Semper Augustus“ dobival po 50 gold. Kedaj pa kedaj je cena še poskočila, kedar so vrtnarji izgojili osobito lep sprevržek. Tako je še 1835. l. nek ljubitelj cvetlic v Amsterdamu odštel za neko redko vrsto tulipanovo 10 000 gold. Okolo 1850. l. so prodajali trgovci cvetličja v Harlemu lepe in še malo poznate vrste po 25—150 gold.

Tulipan se ponaša samo s krasnobojnim cvetjem, a vonjave nima, zato ga imamo kot podobo nečimurnega človeka, ki ne more niti z lepo zunanjostjo svojo skriti duševnega siromaštva svojega. Zato tudi tulipan ni prišel v modo na Francoskem.

Hijacint (Hyacinthus orientalis) prišel je v Evropo koj za tulipanom. V drugi polovici šestnajstega stoletja so ga prinesli iz Bagdada v Carigrad, in od tu se je razširil po ostali Evropi, najpreje po Italijanskem, potem po Nemškem, in naposled po Holandskem, kjer se je jim istotako priljubil kakor tulipan. Izgojili so do 2000 sprememb, in dokler je bil v modi, plačevali so „Passe non plus ultra“ po 1850 gold. Pa tudi to ni trajalo dolgo, sedaj je cena hijacintu prav zmerna, in tudi sprememb ni več kot k večemu 800.

Pitana zlatica (Ranunculus asiaticus) prišla je v Evropo tudi z vzhoda, kjer so jo zaradi njenega lepopisanega cvetja radi izgojevali po vrtovih. Prve take zlatice prinesli so v Evropo za križanskih vojsk, na veliko in debelo pa so se začele širiti po Evropi še le s Carigrada. Turškemu cesarju Muhamedu IV. priljubile so se na toliko zlatice, da jih je sam oskrboval. Kara Mustafa hotel se je prikupiti svojemu gospodarju, pa je naročil vsem pašem, da s svojih krajev najlepših zlatic pošljejo v Carigrad. Najlepše so prišle s Kandije, Cipra, Roda, Alepa in Damaska, in te vrste so prišle v modo. Poslaniki tujih vladarjev v Carigradu so morali neverjetno drago plačevati zlatice; včasih so si morali pomagati z lažjo, prevaro in drugimi nepoštenimi sredstvi, da so prišli do teh cvetlic.

Španjski bezeg (Syringa vulgaris) je s Himalaje. V Perziji so ga zgodaj izgojevali zaradi prekrasnega cvetja njegovega. V Carigrad so ga prinesli Turki in od tu se je razširil po Evropi. Zakaj se pri nas imenuje „španjski?“

To so nekatere bolj znane cvetlice, ki smo jih dobili z bujnih vrtov turških. Dandanes je število naših cvetlic po vrtovih na vso moč narastlo, in še vedno narašča. Napravljajo se vedno novi vrtovi, in ljubiteljev cvetlic je čedalje več. Za izgojevanje novih sprevržkov se ne brigajo samo vrtnarji, nego cela društva, katera svoje proizvode prodajajo, in vsakega leta prirejajo izložbo cvetličja. Holandska, Belgija in Angleška še vedno prvakujejo v tem. Izgojevanje cvetličja je tu posebna vrsta gospodarstva, ki jim prav veliko vrže. Sama mala Belgija je še 1837. leta dobila iz inozemstva nad osem milijonov frankov za vrtnarske svoje pridelke. In tako je postalo umetno vrtnarstvo še studenec znamenitih dohodkov nekaterim krajem.

Iz državnega zbora.

Nekateri odlomki

iz govora ministra grofa Welsersheimba pri razpravi domobranske postave.

Govor ministra grofa Welsersheimba v splošni razpravi domobranske postave dne 15. aprila bil je enako zanimiv gledé stvarne vsebine, kakor gledé političnih vprašanj, v katere je segal. Za danes hočemo svojim čitateljem podati samo nekaj političnih odlomkov iz tega govora in omenjamo samo, da so pred ministrom od strani opozicije govorili: Knotz, Sturm in Steinwender.

Najojstrejše izrekel se je minister zoper Knotza, enako odločno pa tudi v toliko, kolikor je Sturm hotel besede skupnega vojnega ministra grofa Bylandt-a obračati zoper vlado Taaffejevo, zoper govor Sturmov.

Da bode čestitim čitateljem razumljivejše, zakaj se je tudi naša vlada odločila, vpeljati domobran ali „črno vojsko“, podamo tukaj nekaj statističnega gradiva v sedanjih razmerah med našo in naših sosedov vojno:

	Avstrije	Ruske	Nemške	Francoske	Laške
Število prebivalstva	37,465.430	102,000.000	47,240.000	37.672.048	29,010.650
Skupno število aktivne vojske z mornarico in namestilno reservo . .	881.786	2,187.000	2,140.000	1,971.900	807.942
Število deželnih brambovcev . . .	396.898	737.000	565.000	945.600	299.233
Število domobrancev („črne vojske“) (v Avstriji le tirolski in predarelski)	146.036	7,568.000	3,000.000	718.118	1,366.600
Redno število vojne v miru . . .	268.046	922.000	462.664	569.793	280.550
Letni kontingent novincev	125,602	766.000	313.400	154.865	200.000
	gold.	gold.	gold. zlata	gold. zlata	gold.
Redni letni stroški za vojno	122,257.710	372,704.000	236,916.400	346,966.087	128.646.489
Vojne v odstotkih prebivalstva . . .	3·8%	10·3%	12·2%	9·6%	8·5%

Te številke kažejo, da je vojna avstrijska memo druzih sosednih držav silovito zaostala, ako tedaj nekaj stori za slučaj vojske, zgodi se to v obrambo lastnega obstanka.

Prestopimo sedaj k nekaterim odlomkom ministrovega govora:

„Slišali smo poveličavanje inostranskih razmer med tem, ko so se naši nedostatki bolj kot popolnoma razkrivali. (Resnično na desni). Morebiti, da se je onim, ki so priliko imeli, si nekaj več sveta ogledati, dozdevalo, da se pri nas sploh nahaja neka razdraženost pri nekaterih tako, da se jim vse bolj oddaljeno, posebno, če

je imelo kaj vspeha, zeló svitlo vidi, vse lastno pa preceno, ki pozabljajo nekoliko svitle strani naše zgodovine. (Dobro! dobro! na desni.)

Bodi si pa, kakor koli, boljše ne bo postalo, ako bi se nam pripetile daljne nezgode, ne boljše za privržence Avstrije, pa tudi ne boljše za one, ki zadostenja iščejo v tem, da nas vse drugim nasproti ponižavajo. (Odobravanje na desni.) V takem govoru vendar nikakor ne morem najti onega jezika, kateri ima biti državni jezik avstrijski. (Odobravanje na desni.)

Jaz bi hotel samo želeti, da bi takega jezika ne razumel nihče (prav resnično! na desni) in le veseliti se morem, da na nobeni strani zbornice ni našel odmeva. Vsikakor, jezik vojne tak jezik ni.

Kazalo se je na to, da so izrekoma Nemci, katerim se imajo po domobranski postavi nove žrtve naložiti! Na podlagi kakošnega računa se je to zgodilo, to bi bilo meni težko najti (veselost na desni); rekel bi pa, da je vsak nemški Avstrijec ponosen na to, da so ti zmiraj v prvi vrsti stali v požrtvovalnosti za cesarja in domovino. (Odobravanje na desni.) Toda v tem ni nobeden avstrijskih narodov ni bil nikdar skop in ni nikdar prešteval svojih žrtev po grobéh junakov v teku stoletij. (Živahna pohvala na desni) — — —

Tudi oni, ki so odločeni za krvni davek, imajo pravico zahtevati, da se ne žrtvujejo brez upanja na vspeh. (Prav dobro! na desni.)

Vprašajo naj se o času vojske očetje onih, kateri se pošljejo pred sovražnika, jeli temu ne pritrdijo, jeli ne bo javnost sama zahtevala, da se ne pustijo sami. V vojski ne sme veljati samo pregovor: „eden za vse“, temveč tudi oni: „vsi za enega“ (dobro! dobro! na desni) v soglasji z geslom našega prevzvišenega vladarja. (Pohvala) — — — — Tudi grozovitosti vojske so se živo popisavale. Videti pa je, da so te grozovitosti pri druzih državah mnogo manj vtisa napravile, ker tam se jih niso vstrašili, vprašal bi pa: Zakaj bi se pa samo manjšina razpostavila grozovitostim vojske? Jeli hočemo, da bo sama sovražna črna vojska gospodarila? Potem bilo bi boljše, odpovedati se vsakake brambe, potem bi pa tudi videli, koliko bi nas to stalo, ker nahaja se neki način ropanja, kateri mnogo hujše vpliva, kakor celó neko število smrti žrtvovanih ljudi in oropanih vasi, ropanje, katero praviloma za vse čase posrka muzek ljudstva, in ga zadržuje, živeti za lastno korist, ga celó sili, služiti koristi druzih — — —

Postavi se je očitalo, da v nji ni našel prostora poveljniški jezik. Na to bi opomnil, da tudi za stalno vojno v postavi ni zaukazan poveljniški jezik. Tega vrediti je naloga najvišega vojnega poveljništva, katera ji pripada po državnih temeljnih postavah. — Uže pri razpravi vojne postave dovolil si sem omeniti, da se vojni jezik ne rabi za sredstvo prepira, temveč za sredstvo porazumljenja, dela in podučevanja in da se v tem oziru kaže kot uzor posnemanja vreden. (Dobro! dobro! na desni.) Prebivalstvo počuti se prav dobro pod varstvom tega branišča zoper strankarsko gibanje, katero je iz političnega stališča morebiti naravno celó dokaz življenja, katero se pa v vojni ne sme nikdar umestiti (dobro! na desni) in velika množica prebivalstva po bolj bistvenem, kakor po besedi „vojska“.

Omenjalo se je tukaj tudi „domoljubne skrbi“ državnega vojnega ministra. Na to bi pa vendar-le opomnil, da bi bil čudoviti namen, državnega vojnega ministra vzdigavati proti vladi. (Prav dobro! na desni.) Dovolil bi si vprašati, jeli je konstitucijonelno, jeli praktično mogoče misliti, da bi mogel biti vojni minister, ravno tako kot brambovski minister, kateri bi v vladi uvideval nevarnost za vojno in jeli bi mogla vlada obstati, kateri bi vojni minister kaj tacega mogel reči. (Dobro! dobro! na desni.)

Govor gosp. poslanca Pfeiferja

v 49. seji državnega zbora dné 8. aprila pri proračunu trgovinskega ministerstva.

(Konec.)

Poleg tega je bila Kranjska mnogo let preobložena z zemljiškim davkom in je državi plačala več milijonov, kar se ji ni spodobilo; tudi v marsikaterem drugem oziru so Kranjsko huje pritisnili z davki, kakor druge dežele, tako so na pr. na kolekih za ekstrakte iz zemljiških bukev zoper postavne predpise in proti navadi v drugih deželah skozi četrt stoletja poprek na leto 20.000 gold. preveč porabili.

Mislili bi, da pri tako neugodnih razmerah na Kranjskem ni obrti, a vendar je bilo do najnovejših časov več pivovaren: V Kočevji, v Rudolfovem, v Soteski in v Beršlinu; obrtnosti so bile v Gradacu, Št. Janžu, na Dvoru, v Kočevji in v Ribnici, železnica jih bode zopet oživela. (Govornik govori le o obrtnosti po Dolenjskem, sicer bi bil vedel kaj več povedati. Op. vred.)

Železnica bi našla na Dolenjskem obširno plan brez železnic, toraj precej veliko notranje polje za promet, tù bi bili obrtnijski izdelki, tudi poljedelski pridelki s sadjem, vinom, potem iz rudninstva premog in kovine, to vse pa je pogoj živahnemu prometu.

Poleg Rudolfovega so toplice, kamor se uže sedaj hodijo ljudje zdravit, a po železnici bi se ta kraj zeló povzdignil.

Toraj gospodarske zadeve govoré za železnico po Dolenjskem, kar pa se tiče politike in financ, je veliko bolj imenitna, ko bi se priklopila na Rudolfovo železnico v Ljubljani in naslonila na hrvatsko-dalmatinske železnice. Dalmacija bi prišla v direktno zvezo z državo, ne gledé na strategijo in trgovino, bi bila dana tudi prilika, poznati to zanimivo deželo, da bi se ne pisalo in pripovedovalo toliko neslanih reči o nji, kakor na pr. piše „Fremdenblatt“ od 7. aprila t. l., ker pravi, v Dalmacijo naj se pošlje namestnik, ki bode državno misel znal ponosno povdarjati in izraževati, kakor da bi Dalmacija bila kaka „irredenta“, potem bi, kakor bi, kakor rečeno, ko bi se polje za promet podaljšalo, Rudolfova železnica kaj nesla; nje upravo je država prevzela, vsako leto ima plačati na obrestih 6 milijonov, ker je država to garantirala; to bi se znižalo z dolenjsko železnico.

Ako se Rudolfova železnica v to mer podaljša poleg dinarskih alp do zadnjega velicega cilja — do egejskega morja — bi bila to najkrajša prometna proga v Turčijo, kjer bi se izdelki naše obrti dobro prodali, ako nočemo zopet zaslišati osodepolne besede „prepozno“ in nas ne bode prehitela naša trideset odstotna državna polovica; le Rudolfova železnica v to mer izdelana more naši trgovini in našemu prometu zagotoviti tržišče na vzhodu, ako nočemo, da nas ne prehité naši sosedje, ki niso nič kaj nesamopridni.

Ako nas sicer politično razmišljevanje in gospodarski obziri silijo v daljni vzhod, hočem se za sedaj zadovoliti, da začnemo z dolenjsko železnico, ker je nje izdelovanje kar naravnost pogoj za biti ali ne biti, ako nočemo, da bi bila Dolenjska zarad pomanjkanja vsake železnice odtrgana od vnanjega sveta in izključeno od vsacega prometa. (Prav dobro! na desni.)

Ako je včeraj vodja trgovinskega ministerstva kazal na to, da vlada na podlagi peticij, naj jih bode še to-

liko, ne more predložiti načrta postave za grajenje dolenjske železnice, bi jaz opomnil, da o ti stvari dosihmal niso le samo peticije, marveč je konsorcij, ki pospešuje to črto, in ta je prosil, da se je projekt izdelal, je preskrbel potrebnega denarja, tako da je sedaj, ko je dobljena začetna koncesija, projekt zgotovljen in posamezno izdelano in preračunjeno, kako bi se splačevala ta železnica, vlada sedaj lahko zaželjen predlog postave izroči parlamentu.

Poznam dobro, gospoda moja, težavnost našega denarstva, mislim pa, da država potem izvršuje dobro svoj nalog, ako se posluži kredita, da plodonosna (produktivna) podjetja vzbuja in si tako pridobi novih virov za prihodke.

Gospoda moja! Dežela kranjska je v primeri z drugimi deželami naše države leta in leta neprimerno več plačevala in ima marsikak milijon na dobrem, zato sme po pravici tirjati, da se enkrat na njo ozira. (Prav dobro! na desni).

Naj bi kmalu prišel dan, ko bode prva lokomotiva žvižgala po dolenjskih tleh in zbudila zaklade, ki spé v zemlji v blagor dežele, v blagostanje države! (Pohvala na desni!)

Naši dopisi.

Z Dunaja 17. aprila. — Prazniki se bližajo, to čuti se v vseh krogih. Vsi udje cesarske družine zbirajo se zopet na cesarjevem dvoru. Cesarjevič s cesaričino vrne se od svojega izleta iz otoka Lakrome, od kodar si je ogledal večinoma vso bližnjo Dalmacijo in Hercegovino. Tudi cesarica vrne se nazaj iz Nemškega, toda se popelje dne 28. aprila skoz Dunaj naravnost v Buda-Pešt, kjer se bode po praznikih nekaj časa mudil cesarjev dvor. — Tukajšnji trgovci in obrtniki uže tudi snažijo in lepšajo svoje prodajalnice tako, da bodo véliki teden v praznikih v soglasji z oblekami dunajske gospode.

Zbornica poslancev požurila se je nenadoma ter je uže sinoči sklenila svoje zborovanje v večerni seji, pri kateri se je domobranska postava sprejela v tretjem branji. Glasovanje bilo je zanimivo, ker velik del nemško-avstrijskega kluba, kateri je glasoval za nadrobno razpravo, glasoval je v tretjem branji proti postavi. Med protiglasujočimi so bili: Plener, Herbst, Süss Friderik in drugih mnogo. Za postavo pa so glasovali: Chlumecky, Schwegel, Promber, Süss Edvard. Približno bilo je v tretjem branji $^2/_3$ glasov za postavo, $^1/_3$ pa proti. Prav mnogo poslancev odmaknilo se je glasovanju namenoma, nekaj pa jih je glasovanje zamudilo, ker se je pričelo takoj po 7. uri.

Prav nepričakovan škandal povzročila sta v tej seji še poslanca Kronawetter in Schönerer, prvemu ni bilo po godu, da se je razpravljal še predlog gospodarskega odseka gledé poroštva za egiptovsko posojilo, in ko je potem zbornica vendar-le sklenila, tudi ta predmet obravnavati, bil je Kronawetter edini, ki se je z vsemi štirimi branil, pritrditi predlogu odsekovemu. Poročevalec vitez Sohor ga je kratko pa jako vspešno zavrnil naglasujoč posebno izvažanje naših obrtnijskih izdelkov v Egipt in potom Egipta skozi Suec v vse druge bolj oddaljene izhodne dežele. Po tem bil je predlog gospodarskega odseka sprejet skoraj soglasno. — Ko so pa v razpravo prišle nekatere prošnje s Češkega zadevajoče slabo letino preteklega leta, ugovarjal je zopet Schönerer, da se tako važne stvari ne smejo reševati v zadnji seji pozno v noč. Češki poslanec Hevera pa ga je zavrnil rekoč, da ravno nujnost prošenj zahteva, da se rešijo prej kar prej, ker je prošnikom treba nujne pomoči, to pa je prav vse eno, ali se tudi pri tej priliki skoz okno kaj govori ali nič. — Sploh je vedenje Kronawetterjevo in Schönererjevo napravilo vtis, kakor da bi se bila pri obedu nekoliko preveč ohrabrila — iz kozarca.

Po teh zaprekah bila je večerna seja sklenjena kmalu po 9. uri. Predsednik napovedal je prihodnjo sejo na 5. dan maja in na dnevni red stavil je samo nekatere potrditve volitev in pa dva zapisnika peticij, namreč 1. in 3., ker je bila vrsta 2. zapisnika rešena na večer.

Gosposka zbornica ima sejo dne 19. t. m. (v ponedeljek), pri tej seji reši se državni proračun po sklepih zbornice poslancev. Domobranske postave pa gosposka zbornica ne bo obravnavala tako dolgo, dokler je ne reši državni zbor ogerski, ker se ima zgoditi še le po veliki noči.

Takoj po veliki noči razdelijo se poslancem predlogi vladini gledé pogodbe z Ogersko. Imel sem priliko, o tej zadevi z merodajno osebo govoriti, katera se je izrekla, da so dogovori bili za našo državno polovico primeroma ugodni.

Iz tuhinjske doline 11. aprila. — Dolga zima nam ni naredila nobene škode pri ozimnem žitu, pozebline ni prav nič, tudi po hribih ne. Ozimna žita so zdaj prav lepo začele rasti in tudi jare prav lepo zelené. Sadno drevje se tudi prav zeló za cvetje pripravlja. Bog daj, da bi ne bilo še kakega mraza. Pretekli petek ponoči je pokradel neznan tat pri Petru Peteku v Ravneh iz kašte mesa, denarja in obleke v vrednosti za 100 gld. Ker ni mogel drugače odpreti dobro zaklenjene shrambe, je pa duri strl, da je notri prišel. Da bi take zlodeje vsaj še strogeje kaznovali, kar jih polové; človek si z velikim trudom zasluži kake krajcarje, da si napravi obleke ali drugih potrebnih stvari, pa pride tat in hipoma vse odnese.

Z Dobrove pri Ljubljani. — Odkar se je pričelo lepše spomladno vreme, peča se naša šolska mladina pod vodstvom gosp. nadučitelja Ranta poleg šolskih predmetov tudi z vejami v sadjereji. Učenci urijo se v požlahnovanji, v presajanji in snaženji sadnega drevja. Pretekli ponedeljek sadili so tudi v gozdu sadike smrekove, farove in mecesnove. — Po tej — pravi poti odgojila se bo naša mladina tudi za umne, dobre kmetovalce. Le tako naprej.

Iz Ljubljane. — **Državni poslanci** slovenski vrnili so se večinoma v svojo domovino, kjer se pomudijo krog 14 dni. Dne 5. maja prične se zopet resno delovanje.

— **Grof Karol Hohenwart** podal se je cvetno nedeljo zvečer v Rim, kjer ga njegova soproga uže pričakuje bivajoča pri svoji hčeri omoženi baronici Seilern.

— **Anton Hozhevar**, bivši državni in deželni poslanec, bivajoč na Krškem, kjer je ustanovil nemško meščansko šolo, umrl je preteklo soboto večer v starosti 72 let po dolgem hiranji. Pogreb bil je včeraj dopoludne. — Pripoveduje se, da je od svojega velikega premoženja nekaj volil tudi dobrodelnim namenom.

— **Dve novi knjižici**: „Molitvenik za dečke“ in „molitvenik za deklice“ prišle ste ravnokar na svitlo v izbrani vsebini in lični obliki, posebno lično vezani. Dobivate se knjižici na prodaj pri knjigovezu Bonaču v Ljubljani in stane vsako po različnosti vezanja od 24—65 krajc.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V ponedeljek zborovala je gosposka zbornica in je sprejela državni proračun nespremenjen po sklepih zbornice poslancev. Akoravno pa so tudi zeló važne razprave gosposke zbornice redoma kratke, tu in tam celó prenagle in je to tudi pri budgetni razpravi navada, se je vendar pri letošnji razpravi vnel nenavadno obširen razgovor. Seja, katera se je pričela ob 10. uri in 30 minut zjutraj, trajala je do ½ 4. ure popoludne. Poročevalec državnega proračuna bil je vitez Miklošič, razprave pa so se vdeležili: grof Leo Thun, grof Revertera, knez Khevenhüller, grof Belcredi, minister Dunajevski, grof Blome, naučni minister Gauč, knez Windisch-Grätz, vodja trgovinskega ministerstva baron Pusswald in konečno še enkrat grof Leo Thun.

Ministra Dunajewski in Gauč govorila sta zelo dolgo časa.

Na dnevnem redu bila je domobranska postava v prvem branji ter se je sklenilo, izročiti jo posebni komisiji, katera naj se bode volila v prihodnji seji.

Zbornica poslancev zborovala bode po praznikih dne 5. maja.

Veliko vriša napravil je umor, ki se je minuli teden dogodil v sredi mesta na vozu konjske železnice (tramwaj), kateri se je ob 8. uri zvečer peljal po najbolj obljudeni cesti „Ringstrasse“ od Schwarzenbergovega trga do trga pred operskim gledališčem; nek kletar brez posla razprl se je z agentom po imenu Spitzer in prvi je tega med prepirom napadel z nožem in mu vrat prerezal, da je takoj omedlel smrtnoranjen. Novejše preiskave kažejo, da je morilec uže večkrat kaznovan tat, napaden Spitzer pa tudi malo prida človek, morebiti celó sodeležnik tatvin.

V ponedeljek pričele so se tudi razprave med našo vlado in sedaj na Dunaji bivajočimi zastopniki kraljevine rumunske zarad ponovljenja trgovinske pogodbe. Cesar sprejel je zastopnike rumunske v posebni avdijenci.

Laška. — Zbornica poslancev še ni razpuščena, kakor se je za minule dni gotovo pričakovalo, da bo. — Nevarno pa se je začela prikazovati kolera, posebno v pomorskem mestu Brindisi, kamor se je baje zanesla po brodu prišedšemu z Indije; obolelo je uže po 50—70 ljudi na dan, zadnje poročilo pa naznanja, da so v teku zadnjega dneva obolele samo tri osebe, umrli ste pa dve izmed pred obolelih. — Kolera pa se prikazuje tudi v severni Laški krog Padove, zato je iz novega poojstreno preiskavanje popotnih, ki prihajajo z Laške, železniški vozovi pa se menjajo na mejah.

Nemška. — Premirje med Vatikanom in Nemško je dognano, nemška oziroma pruska vlada je zahteve papeževe sprejela razun nekaterih, zadevajočih premembo verskih postav.

Španjska. — Kraljica je nekoliko bolehala, ker se bliža njen čas; vojvoda Sagasta ni pomilostila, ampak spremenila mu je samo kazen ječe v prognanstvo na španjski otok. — Grozovito hudodelstvo izvršil je cvetno nedeljo med blagoslovljenjem olike v stolni cerkvi v Madridu nek malopriden duhovnik, katerega je škof odstavil od službe. Da bi se maščeval nad škofom, je vstrelil v stolni cerkvi z revolverjem trikrat na škofa, ki se je po drugem strelu zgrudil in je drugi dan umrl. — Pred smrtjo prišel je škof še k zavesti, je sprejel sv. zakramente ter je izrekel, da morilca ni spoznal, da mu pa hudodelstvo odpusti.

Angleška. — Znano je, da se je proti Home-Rule — predlogu Gladstonovemu oglasilo po Angleškem mnogo nasprotnikov. Tem nasprotnikom pridružujejo se prav naravno tudi naši avstrijski centralisti in njihova glasila, nikomur se tedaj ni treba čuditi, ako so naši levičarji, ki se radi imenujejo „liberalci“, najhujši nasprotniki v resnici liberalnega Gladstona. — Drugače sodi o „Home-Rule“-predlogu Amerika. V zbornici združenih severno-amerikanskih držav oglasil je nek poslanec predlog, v katerem je nameraval, v imenu zbornice Gladstone-u izreči sočutje, pa ker se je nasproti oglasil en poslanec, moralo je po tamošnjem opravilnem redu to izostati; iz druzih amerikanskih držav pa so došli Gladstonu taki izrazi sočutja.

Sicer pa Gladstone sam namerava svoje „Home-Rule“-predloge predrugačiti v treh točkah, namreč, da irski zastopniki ne bodo popolnoma izključeni iz angleškega parlamenta, število pa, koliko naj bi jih ostalo v njem, še ni dognano; dalje se ima predrugačiti financijelna poravnava, in konečno ima se državnemu parlamentu pridržati pravica ugovora („veto“).

Minuli petek predložil je Gladstone parlamentu svoj drugi irski predlog, zadevajoč rešitev tamošnjega zemljiškega vprašanja.

Ta svoj predlog zagovarjal je Gladstone dve uri in pol. Namen predlogov je: Iz irskih najemnikov storiti lastnike tamošnjih zemljišč, in to s pomočjo državnih posojil, za katere bode morala skrbeti Irska sama. Znano je, da je korenina vsega zla za Irsko iskati poglavitno v tem, da na Irskem kmeta skoraj ni, temveč da so gledé posestva skoraj brezpravni mali najemniki. Ko je svoj čas Cronwell pograbil skoraj vsa zemljišča Irske, izročil je skoraj vsem angleškim lastnikom, vsakakor pa takim, ki so bili anglikanske vere, tako da imajo sedaj izmed 23 milijonov „akr“ov prosti kmetovalci komaj nekaj nad 2 milijona, vse drugo pa je v lasti bogataševv, ki od zemljišč samo najemščino pobirajo.

Gladstone omenil je v svojem drugem predlogu v teku svojega govora: Postava ta zadobi veljavo ob enem s prvo, v kateri se Irski priznava samovlada in lastna uprava. Dublinski postavodajni zbor imenuje zastop, kateri razpravlja to stvar z državno oblastjo. Nakup zemljišč izvršiti se ima s „konsoli“, ki se imajo izdavati in s 3% obresti, konsole ima izdajati po zahtevanji deželna komisija. Po postavi ima lastnikom zemljišč pristajati pravica, da zemljišča prepustijo v prodajo. — Kmet takoj po sklenjenem kupu postane lastnik, — najemnik pa se ne sme siliti, da bi postal posestnik zemljišča. — Čista najemščina podvajseterjena ima biti podlaga kupnine.

Vlada namerava „konsolov“ izdati v dobi 1887 in 1888. za 10 milijonov, v dobi 1888. in 1889. za 20 milijonov in ravno toliko v dobi 1889—1890. — Velikega pobiralca davkov, skoz čigar roke se imajo stekati vsa plačila, imenuje državna vlada, za Irsko pa se tega denarja toliko časa ne sme ničesar porabiti, dokler niso poravnane letne obresti v svoti 6,242.000 liver.

Tudi zoper ta predlog oglasilo se je uže nekaj angleških časnikov.

Žitna cena

v Ljubljani 17. aprila 1886.

Hektoliter: pšenice domače 6 gold. 66 kr. — banaške 7 gold. 41 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 19 kr. — rži 5 gold. 36 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 4 kr. — ajde 4 gold. 6 kr. — ovsa 3 gold. 57 kr. — Krompir 3 gold. 58 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Gustav Pirc.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.